

Splošni pregled

Pera P. Gjorgjević. V Belgradu je umrl 2. decembra (19. novembra) l. 1902. državni svetnik in senator Pera P. Gjorgjević v 47. letu. Prerana smrt tega čislana državnika je velika izguba za srbski narod, posebno za njegovo znanost in književnost, kajti pokojnik je bil izvrsten tajnik Srpske kraljevske akademije ter neumoren delavec njenega »Etnografskega odbora«, vzoren predsednik »Srpske književne zadruge«, ki bi lahko poleg »Maticе Hrvatske« izpodbujala tudi naše prvo književno društvo k živahnejšemu delovanju, in z Ljubomirom Stojanovićem, duša odbora za državno izdajo vseh del Vuka Štef. Karadžića. Za nas Slovence je posebno važno njegovo delovanje v tem odboru, saj je naš Kopitar ustvaril v pravem pomenu te besede vsega preporoditelja srbskega jezika in slovstva, kar je pri Srbih bolj znano nego pri nas. Za boljše poznavanje obeh velikanov je pa položil pravi temelj Pera Gjorgjević s svojo prekrasno kritično izdajo »Skupljeni gramatički i polemički spisi Vuka Štef. Karadžića« (Beograd, knjiga I. 1894, II. 1894—1895, III. 1896; IV. še ni izšla). Tukaj je Gjorgjević poleg večjih spisov zbral tudi vse po raznih časopisih in časnikih raztresene Vukove članke in ž njimi, kar je posebno važno, tudi dotične članke njegovih nasprotnikov, tiskane z manjšimi črkami, tako da imajo slovniciarji, književni in kulturni zgodovinarji pred seboj vse gradivo, ki bi jim drugače bilo večkrat popolnoma nedostopno. Prepričan sem, da bo enako vzorna tudi izdaja Vukovih pisem, katero pokojnik pripravlja za tisk; težko je pričakujemo, ker šele potem bo mogoče prav opisati in oceniti življenje in delovanje očeta nove srbske književnosti ter veliki vpliv, ki ga je imel nanj Kopitar.

Kdor pa je tako dobro preštudiral vse delovanje Vuka Karadžića kakor pokojni P. Gjorgjević, je gotovo bil tudi sam poln njegovega duha. Zatorej je popolnoma verjetno, kar trde rojaki, da doslej ni nikdo tako dobro poznal srbskega jezika kakor Pera Gjorgjević. Lepe dokaze za to imamo v njegovi šolski knjigi »Teorija književnosti« (Beograd 1901, prej sta posebe izšli Stilistika in Retorika, ki sta sedaj združeni s Poetiko), katero toplo priporočam tudi učiteljem slovenščine, in v znanstveni razpravi »O redu reči u srpskom jeziku« (Glas srpske kr. akademije LIII), s katero je P. Gjorgjević vstopil 4. febr. 1896. l. v srbsko kralj. akademijo. Nadalje je zbiral narodne pesmi, pripovedke, pregovore in drugo narodno blago, katerega pa na žalost ni mogel več izdati, ali poroča se nam, da bo njegova zbirka narodnih pesmi v nekem oziru bolj značajna in na vsak način večja od Vukove.

Iz vsega se vidi, da P. Gjorgjević ni učakal sadu svojega neutrudnega, obširnega in natančnega delovanja; njegov energični duh je prebival v pre slabem telesu. Težko ga bodo pogrešali znanstveni in književni zavodi, v katerih je dramil in sam največ delal; izvrstnega učitelja in iskrenega prijatelja so izgubili mlajši pisatelji in učenjaki.

Zanimivo je, da si je P. Gjorgjević pridobil svoje temeljito znanje in svetovno obzorje doma na Srbskem. Narodil se je 21. junija 1855. l. v Kragu-

jevcu, tam se je učil v gimnaziji do IV. razreda, potem v Belgradu, kjer je končal na »Veliki školi« filozofsko fakulteto l. 1874. Po kratkem službovanju v Belgradu je bil deset let suplent in profesor na gimnaziji v Kragujevcu, l. 1885. pa je prišel v Belgrad, kjer je bil tudi honorarni učitelj srbskega jezika na višji ženski šoli. Leta 1890. je postal tajnik, l. 1891. načelnik v ministrstvu prosvete, 1. aprila 1892. l. pa član državnega sveta. Razni prevrati v mladi kraljevini so vplivali tudi na njegovo usodo (kot državni svetnik je bil l. 1894. upokojen, l. 1899. pa reaktiviran), vendar resnobni in marljivi delavec na književnem polju ter značajni mož v politiki (v stranki »radikalne demokratije«) si je ohranil vedno in povsod spoštovanje in veljavo, tako da je spadal tudi med najodličnejše člane novega srbskega senata. Lep spomin zapušča P. Gjorgjević tudi v slovanskem znanstvenem svetu, posebno pri Hrvatih, s katerimi je bil zvezan po vsem svojem književnem delovanju in kot dopisni član Jugoslovanske akademije v Zagrebu.

Dr. M. Murko.

Stoletnica rojstva K. Vinařického. Dne 24. januarja je preteklo 100 let, kar se je v Slanem rodil sloviti češki rodoljub, buditelj svojega naroda, pedagog in pesnik Karel Vinařický. Umrli je v Pragi dne 3. februarja 1869. leta.

Službena petindvajsetletnica. Gospod Vatroslav Holz, uradnik banke »Slavije«, ki je spisal v teku let za razne politične časopise nebroj zanimivih feljtonov in ki je priobčil marsikaj lepega tudi že v našem listu, je praznoval pred kratkim petindvajsetletnico svojega službovanja. To omenjati smemo tem bolj, ker je baš na svojih službenih potovanjih dobil največ takih vtiskov, ki jih je potem kot pisatelj porabil. Vrlemu rodoljubu in pisatelju kličemo: še mnoga leta!

Stjepan Ilijašević. † Dne 3. januarja t. l. je umrl v Varaždinu nestor odličnih Ilircev, Stjepan Ilijašević, v visoki starosti 89 let. Rajnik je bil znamenit pesnik, a še večji ljubitelj svojega naroda.

Louis Leger, tudi nam Slovencem dobro znani francoski slavist, je praznoval dne 13. januarja svoj šestdeseti rojstni dan. Vsi slovanski rodovi so se ta dan s hvaležnostjo spominjali slavnega in požrtvovalnega prijatelja Slovanov. Nieden inozemec si ni pridobil morda toliko in tako trajnih zaslug za slovanstvo kakor Louis Leger. Z resnično požrtvovalnostjo, za katero mu ostanejo večno hvaležni vsi slovanski rodovi, in z neko posebno ljubeznijo do stvari se je lotil dela, ki mu vsaj spočetka nemara ni obetalo mnogo priznanja, a s katerim je zbok svoje žilavosti in jeklene volje dosegel popolno zmago. Francozje, ponosni na svojo moč in slavo, se dolgo niso kdovekaj brigali za druge narode, zlasti pa za Slovane ne. Vsekakor so se nahajali glede Slovanov v hudih zmotah. Te zmotе je razpršil Louis Leger popolnoma. Objavil je o Slovanih nepregledno vrsto spisov, ki temeljijo vsi na lastnem opazovanju. Lahko se trdi, da je Louis Leger kakor noben drugi gladil pot tistemu pobratimstvu, ki je zavladalo v novejšem času med Francozi in Slovani in ki je za oboje ne samo največje politične, temveč tudi kulturne važnosti. Vezi, ki jih je spletla diplomacija, bi bile kaj rahle in nezanesljive, če bi ne spajalo obeh mogočnih narodov medsebojno spoštovanje in medsebojna ljubezen. Tega spoštovanja, te ljubezni pa ni nikdo bolj podžigal nego Louis Leger s svojimi znamenitimi spisi. Naj bi bilo jubilarju dano, še mnogo let veseliti se uspeha svoje izredne trudoljubivosti!

Z.